

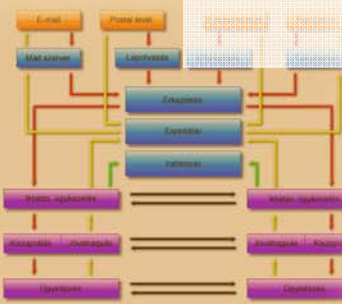

Jakabné dr. Zubály Anna

Billentyűkezelés I.

Az I, T, M, Á, G betűk

A vessző, a pont és a váltó kezelése

A követelménymodul megnevezése:
Gépírás és iratkészítés

A követelménymodul száma: 1617-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-002-50

BILLENTYŰKEZELÉS I.

AZ I, T, M, Á, G BETŰK, A VESSZŐ, A PONT ÉS A VÁLTÓ KEZELÉSE

Sokan azt gondolják, hogy a számítógépes irodai munkatevékenységek a legkevésbé megterhelő feladatok közé tartoznak. Mégis nagyon sok olyan kockázati tényező érhet bennünket, amely váz- és izomrendszeri megbetegedésekhez vezethet. A billentyűzetten dolgozóknál leggyakoribb probléma az ismétlődő megerőltetés okozta sérülés. Mivel munkánkban, tanulásunk, szórakozásunk vagy kapcsolattartásunk során egyre nagyobb szerepet kap az elektronikus írás, a billentyűzet nem megfelelő használata, a rossz kéztartás miatt mindenki ki van téve az ismétlődő megterheléssel járó veszélyeknek. A számítógép hosszan tartó, intenzív használata következtében a helytelen billentyűkezelés fokozott kockázattal jár.

Rossz kéztartás

Helyes kéztartás

A rossz gépelési technika és helytelen testtartás, a fej állandó mozgása a képernyő és a klaviatúra között, a billentyűk két vagy négy ujjal történő „böködése”, valamint az ujjak és a kezek aránytalan terhelése a kéz súlyos sérüléseihez vezethet. A tartósan vagy ismétlődően végzett helytelen mozgások során a kéz, csukló, kar és még a váll vagy nyak inaira és idegeire is fölösleges nyomás helyeződik. A fej le-fel járó mozgása, valamint a tekintet gyors váltása a képernyő, a munkaanyag és a billentyű között felgyorsíthatják az ún. ismétlődő megterhelés-ártalom (RSI = Repetitive Strain Injury) kialakulásának folyamatát. Megfelelő pihenés és szünetek hiánya, valamint a túl erős és helytelen testhelyzetben ismétlődő mozdulatok pedig szinte garantálják a baj bekövetkeztét.

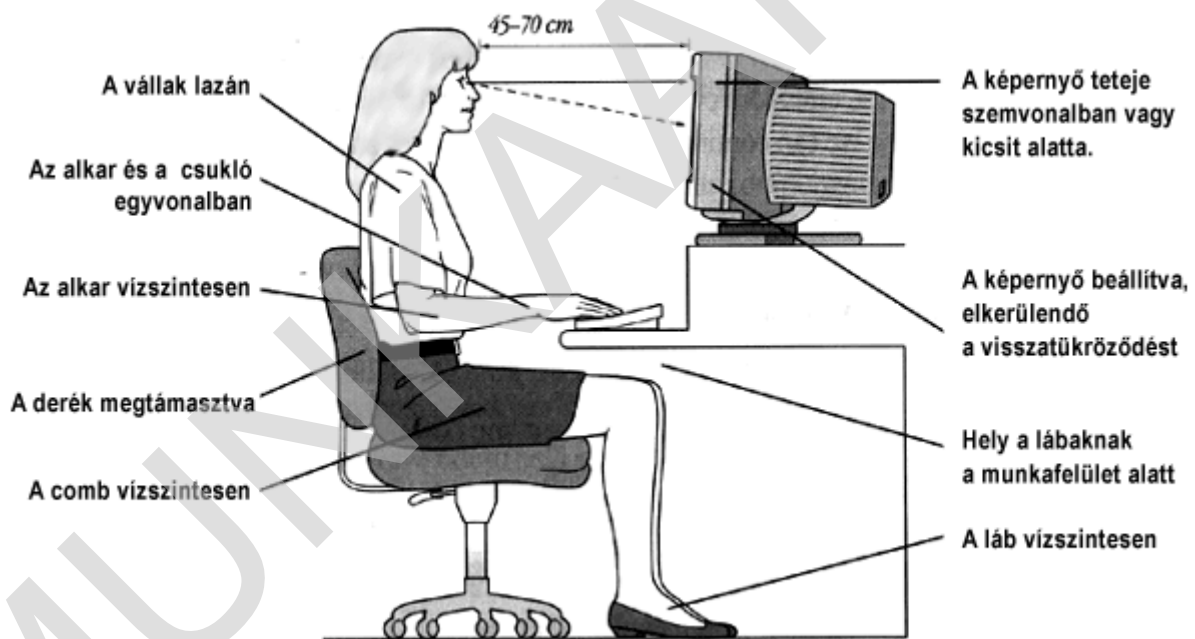
A szabálytalan billentyűkezeléssel együtt járó betegségek megelőzése, a kockázatok minimálisra csökkentése és egészsége megőrzése érdekében kerülnie kell a billentyűzet két vagy négy ujjal történő böködését, a fej és a tekintet felesleges mozgását. A szabályos tízujjas vakírás könnyebb, gyorsabb, biztonságosabb és egészségesebb munkatevékenységet tesz lehetővé. A billentyűzet helyes kezelésével megelőzhetők a csukló-, kézfej- és kar idő előtti fájdalmai, sérülései, a fokozott igénybevétel miatt jelentkező szembetegségek, hát- és gerincproblémák.

A tízujjas vakírás alkalmazásának alapfeltételei:

1. Szabályos billentyűelrendezés a klaviatúrán.²

§ 0	' 1 ~	" 2 ~	+ 3 ^	! 4 ~	% 5 °	/ 6	= 7	(8	) 9	Ö "	Ü "	Ó "	← Backspace
Tab ↔	Q \	W 	E Ä	R	T	Z	U €	I í	O ó	P	Ő ÷	Ú ×	Enter ↵
Caps Lock ↑	A ä	S š	D Đ	F [	G]	H	J í	K l	L ł	É \$	Á á	Ú ú	↵
Shift ↑	Í <	Y >	X #	C &	V @	B {	N }	M <	? , ;	:	- *	Shift ↑	
Ctrl	Win Key	Alt						Alt Gr	Win Key	Menu	Ctrl		

2. Megfelelő munkakörülmények; helyes testtartás kialakítása és alkalmazása az írás folyamatában.

A helyes kéz és testtartás³

3. Az írásszabályok következetes betartása.

4. Kitartás, akarat, türelem, állóképesség fejlesztése. Ne felejtse a szlogent: „A gépirás tanulása, az akaratnevelés iskolája.”

² Forrás: <http://hu.wikipedia.org>

³ Forrás: <http://immunspecialista.hu>

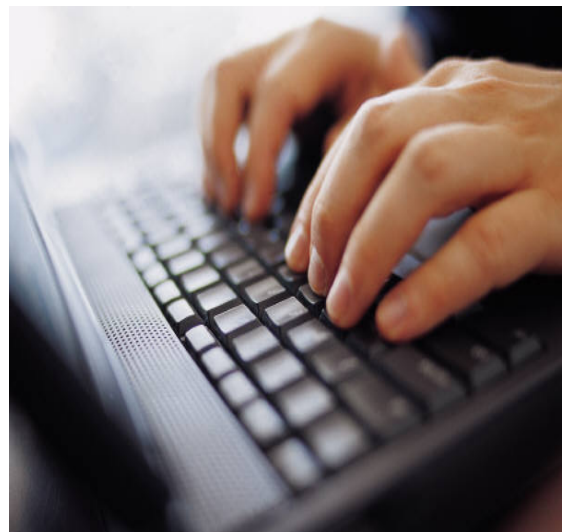
TANULÁSIRÁNYÍTÓ

Egészsége megőrzése érdekében kerülnie kell a billentyűzet két vagy négy ujjal történő bökődését, a fej és a tekintet felesleges mozgását. A tízujjas vakírás könnyebb, gyorsabb, egészségesebb munkatevékenységet tesz lehetővé. A billentyűzet helyes kezelésével megelőzhető a csukló-, kézfej- és kar idő előtti fájdalmai, sérülései, a szembetegségek, hát- és gerincproblémák.

Követve az alábbi utasításokat, és elvégezve a szükséges gyakorlatokat, nemcsak energiát takaríthat meg és időt nyer a munkájához, de elkerülheti, csökkentheti a számítógép használatával, a billentyűzet helytelen kezelésével járó, egészségét veszélyeztető tényezőket.

1. A tanult módon állítsa be a szék magasságát és háttámláját, valamint rendezze el a munkakörnyezetét, hogy a gépelést a legkényelmesebb és legegészségesebb testhelyzetben tudja végezni! Lábfeje szilárdan és kényelmesen támaszkodjon a talajon, vagy használjon lábtámaszt!
2. Figyeljen a helyes kéz- és testtartásra! Felkarja lazán a felső testével párhuzamosan szabadon mozogjanak. Ujjai kényelmesen, kissé behajlítva érjenek a billentyűzeten kialakított mélyedésbe. A csuklóját írás közben emelje meg, a csukló- vagy kartámaszon csak két írásszakasz közben pihentesse a kezét!
3. Az íráshoz használja mind a tíz ujját, alkalmazza a tízujjas vakírás technikáját! A szóköz (space) billentyűjét is – a megismert billentyűkezelési szabály szerint – üsse írja felváltva a jobb és bal hüvelykujjával!
4. Tartsa be az ujjrend szabályait! Ez azt jelenti, hogy valamennyi billentyűt csak a számára kijelölt – hozzárendelt – ujjal ütheti le (billentheti). Ehhez meg kell tanulnia az ujjak alapállását, alaphelyzetét, azaz az **alaptartást**. Ez biztonságot, a kiinduláshoz és visszatéréshez támaszt jelent a billentyűzeten „elkóborolt” ujjak számára.

5. Írás közben tekintete csak a másolandó munkaanyagon legyen! Ehhez használjon megfelelő irattámaszt, hogy a tekintetét — az ülőmagasságához és a munkalap felső széléhez viszonyítva — azonos, vagy legfeljebb 20–30 fokos szögben lefelé irányítsa a munkalapra!
6. Mindenkinek eltérő a hosszan tartó intenzív munkára vonatkozó tűrés szintje. Ez azonban megfelelő kéz-, kar-, váll-, ujj-, fej- és szemtornával növelhető. Fejlessze fizikai állóképességét rendszeres testmozgással!
7. Legyen türelmes, és feltétlenül tartsa be a helyes testtartásra, valamint írástechnikára irányuló utasításokat!

Biztatásképpen olvassa el újra a „láttelelet”! Ugye nem akarja, hogy ez Önnel is megtörténjen:

- merev ujjak, fájdalmas mozdulatok,
- égető érzés a kézben, csuklóban, ujjakban, alkarban vagy a könyökben,
- égő, könnyező szemek,
- fájó, sajgó hát,
- merev nyak,
- idegesség,
- alvászavar stb.

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

Felkészült az íráshoz (gépeléshez)?

1. feladat

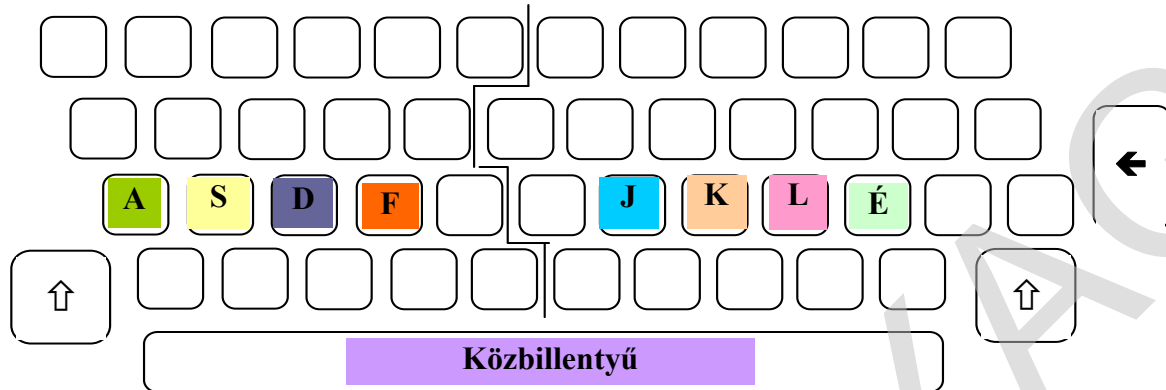
Tesztelje önmagát! Írjon X-et az „igen” oszlopba ha az írás megkezdése előtt gondosan betartotta az utasításokat, „nem” oszlopba, ha valamely körülmény elkerülte a figyelmét!

Ssz.	Teendők az írás megkezdése előtt	igen	nem
1.	Felvette a helyes testtartást, egyenes derékkal ül, kényelmesen megtámasztva a hátát, gerincét a szék támláján, lábát a talajon tartja vagy megtámasztja a lábtartón! Ha szükséges, állított a szék – esetleg asztal – magasságán.		
2.	Beállította a képernyő távolságát (kb. 50 cm), magasságát és dőlését (vállai ellazultak, fejének szabad, könnyed mozgása van).		
3.	A billentyűzetet könyökmagasságban helyezte el maga előtt, középpontként a szóközbillentyűt jelölve ki. (Ha numerikus billentyűzettel is rendelkezik a klaviatúra, akkor a billentyűzet kissé jobbra tolódik.)		
4.	Beállította a billentyűzet lejtését.		
5.	A kezét úgy helyezte a billentyűzetre, hogy karja lazán a felső teste mellett, vele párhuzamosan, szabadon mozog. Alkarja, csuklója és kézfeje egyenes vonalban van — a felkarral kb. 90 fokos szöget zár be.		
6.	A kézfeje és csuklója a billentyűzet felett a levegőben van, nem pihenteti őket semmilyen felületen (pl. csukló- vagy kartámasz).		
7.	Ujjai kissé hajlítva az ASDF – JKLÉ betűket érinti, hüvelykujjai közvetlenül a szóköz (space) billentyű fölött helyezkedik el.		
8.	A munkalapot úgy helyezte el, hogy kényelmes rálátást biztosítson.		
9.	Az írás megkezdése előtt végzett kéz- és ujjtornát.		
10.	Írás közben is betartja az utasításokat.		

2. feladat

ISMÉTELJE AZ ALAPTARTÁS BETŰIT!

Alaptartás betűi a billentyűzeten

A gyakorlatok írásakor kövesse az alábbi utasításokat!

- ▶ Írja a gyakorlatokat a feladatban látott vagy meghatározott sorok számával! Köött sortartással dolgozzon: csak annyit írjon egy sorba, amennyit a feladatban lát! A sor végén használja a sorváltó billentyűt (l. enter)!
- ▶ Ha van lehetősége, hangosan betűzzön, és a betűzéssel egy időben határozott, de nem erős billentéssel írja a betűket folyamatosan, azonos ütemben egymás után!
- ▶ A szóközbillentyűt felváltva használja a jobb és bal hüvelykujjával (jobb hüvelykujj: ha a betűkapcsolat bal kézen lévő ujjal végződik; bal hüvelykujj: ha a betűkapcsolat jobb kézen lévő ujjal fejeződik be)!
- ▶ A sorok végén ne álljon meg, ne nézzen a kezére vagy a billentyűzetre, tekintete írás közben mindvégig a munkaanyagon legyen! Sorváltáskor is tartson ütemet, és utána is írjon folyamatosan!
- ▶ A szakaszok után (l. három sor) két entert kell ütnie - elválasztva a szakaszokat egymástól.
- ▶ Ha befejezte a gyakorlatot, ellenőrizze a munkáját! A hibás betűkapcsolatokat/szavakat emelje ki félkövé, dőlt vagy aláhúzott betűstílussal (a hibajelzést következetesen használja)!
- ▶ Ha a sorban kettőnél több hibája van, újra írja le egyszer a gyakorlósort! Egy-két hiba esetén a hibás szót/szavakat írja háromszor-négyszer hibátlanul a gyakorlat alatt új sorban kezdve!
- ▶ A fentiekől eltérő utasítások esetén kövesse a feladatban meghatározottakat!

Ismétlő gyakorlatok

3. feladat

Bemelegítés

- ▶ Az írás kezdetén ismétlje az alaptartás betűit a megfelelő ujjakhoz rendelésével, egyelőre billentések végzése nélkül: ASDF JKLÉ — ÉLKJ FDSA! Csukott szemmel próbálja felidézni az alaptartás betűinek sorrendjét előbb a bal kéz kisujjától jobbra, majd a jobb kéz kisujjától balra haladva!

asdf jklé asdf jklé asdf jklé asdf jklé asdf jklé asdf jklé
élkj fdsa élkj fdsa élkj fdsa élkj fdsa élkj fdsa élkj fdsa
kélj dasf kélj dasf kélj dasf kélj dasf kélj dasf kélj dasf

4. feladat

Ismétlő gyakorlás

- ▶ Tekintete a munkaanyagon legyen, erősen koncentráljon a másolandó szövegre! Kezdetben próbálja felidézni magában a betűk helyzetét, illetve a betűkhöz rendelt ujjakat és mozgásirányukat (l. fogástechnika)! A **falra szerelt** billentyűzettáblázat segíthet emlékezetének! A későbbiekben erre nem lesz szüksége, így a leírt szöveg tartalmára tud majd figyelni.
- ▶ Írja a gyakorlatot soronként többször ismételve vagy folyamatosan! Gépelés közben emelje csuklóit, ne támassza azokat, mert ezáltal nyomást gyakorolhat a kézfej alsó részére vagy a csuklóra, így hamarabb elfárad!

és kés késs él élj élés fél félj félés ék kék késés lék fék
add adj adja adjad al alj alja dal dala sas lak akad kakasa
faj késés dajka salak kakas éjfél falak sajka faék sasfélék
alak félés ajaka félj dajka kék adja sassal kékké salak jaj
fal alja dallal lakk fék adjad kassal kajakja alfaja adalék

5. feladat

Memorizálási gyakorlat

- ▶ Írja le az alábbi sorban lévő szavakat, a vonal helyén pótolja a hiányzó betűket! Előbb olvassa el a szavakat, törekedve a megfejtésre, azután írja a helyes megfejtést, betűzve a szavakat!

aka_ éj_él daj_a al_as sal_k kés_s fé_j sak_al sa_fél_k a_

6. feladat**Koncentrálást erősítő gyakorlat**

- ▶ Írja az alábbi sort a következőképpen:
- előbb a teljes sort (hangosan) betűzve;
  - majd (hangos) betűzés mellett előbb csak a magánhangzókat, a következő sorban csak a mássalhangzókat írja; az egyéb helyeken szóközt alkalmazzon;
  - végül újra a teljes sort írja.

ajaka félés fakad éjfél salak késés alakja félj dajka adalék

7. feladat**Írás közben is tartsa be a szabályokat!**

Ellenőrző lista 10 pontban az Ön biztonsága, kényelme és egészsége érdekében. Figyelje meg munkatevékenységét, és válaszoljon a következő kérdésekre! Emlékezzen az intelmekre, figyelemfelhívó jelekre!

1. Mit tett annak érdekében a munkakörnyezetében, hogy az írás kényelmes legyen az Ön számára?
2. Betartotta-e a helyes test- és kéztartás követelményeit?
3. A billentyűzet nem csúszott el, közvetlenül Ön előtt helyezkedik el (középpont: a közbillentyű)?
4. A monitor Önnel szemben és jól látható látótávolságban, kb. karnyújtásnyira helyezkedik-e el, kissé döntött helyzetben?
5. Rápillantott-e feleslegesen a képernyőre vagy a billentyűzetre?
6. Hogyan használta hatékonyan a szóközbillentyűt (l. felváltva a jobb és bal hüvelykujjal)?
7. Mit tett annak érdekében, hogy a betűk helyét minél előbb emlékezetbe vésse?
8. Mit kell tennie, hogy ne alakuljon ki az ismétlődő megterhelés-ártalom (RSI = Repetitive Strain Injury) veszélye?
9. Ellazította vállát, kezét, ujjait, oldotta merevségüket?
10. Végzett-e kéz- és ujjtornát, fejmozgást? Pislogott-e erőteljesen, intenzíven?

MEGOLDÁSOK

3. feladat

Bemelegítés

Ujjak merevségét feloldotta, ráhangolódott az írásra.

4. feladat

Ismétlő gyakorlás

Az alaptartás betűit felelevenítette, az írás folyamatosságát megtartotta.

5. feladat

Memorizálási gyakorlat

akad éjfé^ll dajka al^ljas salak késés félj sakkal sasfélék ad^lj

6. feladat

Koncentrációt erősítő gyakorlat

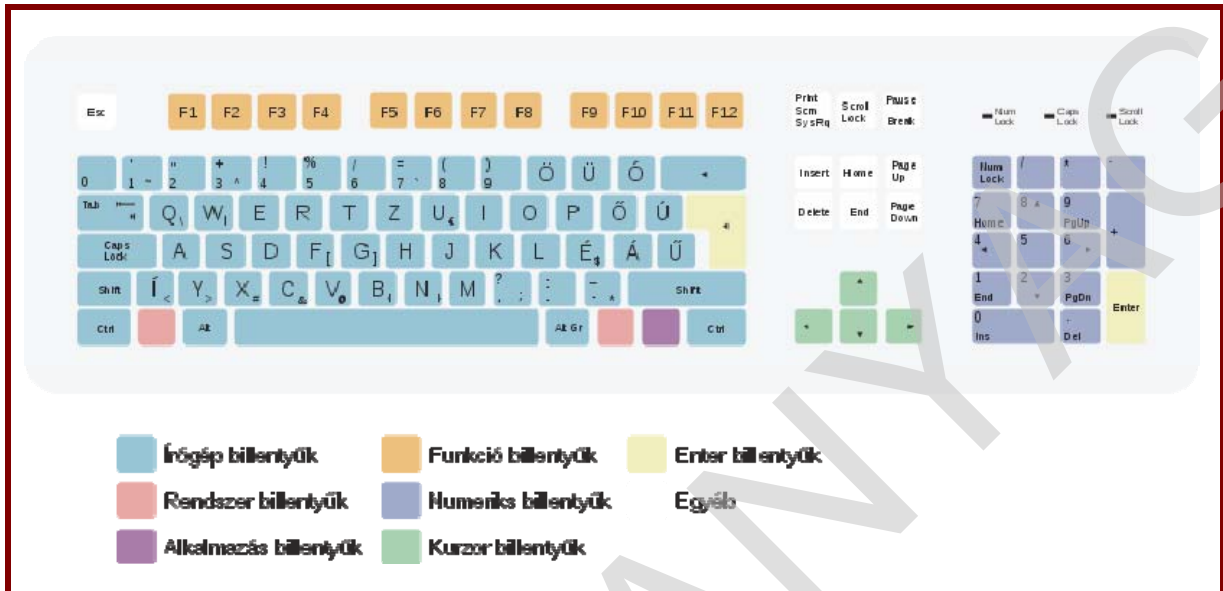
ajaka félés fakad éjfé^ll salak késés alakja félj dajka adalék
a a a é é a a é é a a é é a a a é a a a a é
j k f l s f k d j f l s l k k s s l k j f l j d j k d l k
ajaka félés fakad éjfé^ll salak késés alakja félj dajka adalék

7. feladat

Ssz.	Teendők az írás megkezdése előtt	igen	nem
1.	Az íráskényelem és biztonság megteremtése: - A test (és asztal) magasságának megfelelően beállítani a szék ülőfelületének magasságát és a háttámlát. - Megtámasztani a hátat. - Megemelni a billentyűzetet. - Beállítani a képernyő és a munkalap magasságát.		
2.	A helyes test- és kéztartás követelményei: - Egyenes derékul, megtámasztja a hátát a szék háttámláján. - A lábak szilárdan a padlón vannak; a comb alsó részére - a térd közelében - nem nehezedik nyomás. - A kéz, a csukló és az alkar egy egyenes vonalat képeznek. - A könyök ellazult állapotban a testhez közel helyezkedik el. - Az ujjak lazán, az alapsor megfelelő billentyűin helyezkednek el.		
3.	Írás közben a billentyűzet közvetlenül előttünk, az asztal szélével párhuzamosan, testünkötől egy arasznyi távolságra van; a billentyűzet középpontja a szóközbillentyű közepe.		
4.	A monitor velünk szemben helyezkedik el; teljes látótere szemmagasságban, vagy éppen csak a szemmagasság alatt helyezkedik el.		
5.	A vakírás követelményei: - Írás közben a szem a másolandó munkaanyagra irányul, a tekintet követi az írott szöveget. - A képernyőre csak a munka (gépelés) eredményének ellenőrzésekor néz.		
6.	A szóközbillentyű hatékony használata: a bal és jobb hüvelykujj váltakozásával.		
7.	A betűk emlékezetbe vésését segíti: - ha a betűkhöz rendelt ujjakat gondolatban követi, - a hangos betűzés - vagy legalább szájjal követése.		
8.	Az ismétlődő megterhelés-ártalom kockázati tényezőinek csökkentése: a tízujjas vakírás írásszabályainak következetes betartása.		
9.	Saját munkatevékenységének ellenőrzése, kényelmének, helyes írástechnikájának kialakítása; vállak ellazultak; rövid pihenők beiktatása, kéz, csukló pihentetése.		
10.	Gyakori ujj-, kéz- és szemtorna; pihenő szakaszokban gyakori és intenzív a pislogás a könnytermelés meggyorsítása érdekében.		

ESETFELVETÉS–MUNKAHELYZET

A magyar nyelv sajátosságaihoz igazodó klaviatúrán általában 104–106 billentyű található.⁴ Az alaptartás kötöttsége biztonságot jelent az ujjaknak. De hogyan tovább?

Az ujjaknak el kell hagyniuk az eddig biztonságot jelentő alapsort az alaptartáson kívüli betűk írásához! Milyen betűtanulási sorrendet kell követnünk, hogy a legnagyobb hatékonyságot és a legnagyobb írásbiztonságot érijük el? A betűk tanulását célszerű szigorú rendben követni, figyelembe kell venni:

- az ujjak terhelését, mozgékonyágát,
- a betűk elhelyezkedését a klaviatúrán,
- a betűk előfordulásának gyakoriságát,
- szóalkotási lehetőségeket,
- a hibázási (betűtévesztési) lehetőség megelőzését stb.

Az eddig megtanult írásszabályokat továbbra is alkalmaznia kell. Ha az utasítások szerint halad, kellő időt fordít a gyakorlásra, írása könnyedebb, munkája hibátlanabb lesz, egyre több örömet talál a munkájában.

Ne feledje: a tízujjas vakírás technikájának elsajátításához továbbra is nagy türelemre, kitartásra, akaraterőre és önfegyelemre van szüksége!

⁴ Forrás: www.wikipedia.hu

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

Másolási gyakorlat

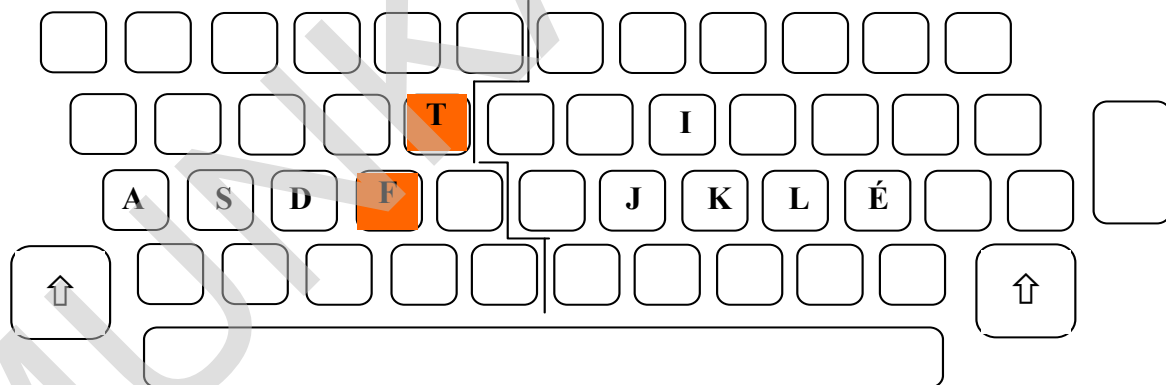
falai idilli kiéli fiaik dalia akiké ladikkal kéklik sisak
lakik fiaik kifli késik ifjak kissé dalai éjféli déli akik
alakjai diadalai idd ki illik diadalaik fajai saslik ladik
dalaik akiké késik dilis félik alaki kié lakik késik kifli
késik a dajka kék a ladik alja kié a sisak fia kissé aljas

► Ellenőrizze munkáját, javítsa hibáit, jelölje kiemeléssel a hibás szavakat!

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

ÚJ BETŰ: a T

A *t* betű a magyar nyelv egyik leggyakoribb mássalhangzója. A múlt idő jele, a tárgy ragja, az -ít igeképző és számos más toldalékelem része. Gyakran fordul elő a szóban betűkettőzés (l. itt, alatt, mellett, lett, hitték stb.) formájában, ilyenkor két ütemben írjuk.

Az *t* helye a billentyűzeten

A *t* betű írása: bal kéz mutatóujja ↗ kissé jobbra fel

ftf ftf ftf ftf ftf ftf ftf ftf ftf ftf ftf ftf ftf ftf ftf ftf

Betűkapcsolási gyakorlat

atf stf dtf ftf jtf ktf ltf éft atf stf dtf ftf jtf ktf ltf
itf itf itf itf itf itf itf itf itf itf itf itf itf itf itf

Szógyakorlatok a t betűvel

talaj lakat talaj lakat talaj lakat talaj lakat talaj lakat
 talaj lakat talaj lakat talaj lakat talaj lakat talaj lakat
 talaj lakat talaj lakat talaj lakat talaj lakat talaj lakat

adtak féltés sajt adtak féltés sajt adtak féltés sajt adtak
 adtak féltés sajt adtak féltés sajt adtak féltés sajt adtak
 adtak féltés sajt adtak féltés sajt adtak féltés sajt adtak

élt sast falat kakast ajkakat élt sast falat kakast ajkakat
 élt sast falat kakast ajkakat élt sast falat kakast ajkakat
 élt sast falat kakast ajkakat élt sast falat kakast ajkakat

tél talaj altat adta kast lét fakadt dalt éjfélt tét taftja
 tajték falakat kakast éltél késést adatta féltés akadtak ét
 féltél altalaj kajakét alélt staféta éjt tasak lakat tattal

Szógyakorlatok az i és t betűkkel

félتي fiatal félتي fiatal félتي fiatal félتي fiatal félتي fiatal félتيك
 félتي fiatal félتي fiatal félتي fiatal félتي fiatal félتيك
 félتي fiatal félتي fiatal félتي fiatal félتي fiatal félتيك

kit lift tilt télit kiadta itt lift tilt télit kiadta lift
 kit lift tilt télit kiadta itt lift tilt télit kiadta lift
 kit lift tilt télit kiadta itt lift tilt télit kiadta lift

akikét féltik titkait fiatalalt akikét féltik titkait fiatalalt
 akikét féltik titkait fiatalalt akikét féltik titkait fiatalalt
 akikét féltik titkait fiatalalt akikét féltik titkait fiatalalt

itt tilt fajta akiét kiitta illata tikkadt kifakadt ifjakét
 itt tilt fajta akiét kiitta illata tikkadt kifakadt ifjakét
 itt tilt fajta akiét kiitta illata tikkadt kifakadt ifjakét

Szógyakorlás az m betűvel

adjam kamat adjam kamat adjam kamat adjam kamat adjam kamat
adjam kamat adjam kamat adjam kamat adjam kamat adjam kamat
adjam kamat adjam kamat adjam kamat adjam kamat adjam kamat

malma fiam téma malma fiam téma malma fiam téma malma fiamé
malma fiam téma malma fiam téma malma fiam téma malma fiamé
malma fiam téma malma fiam téma malma fiam téma malma fiamé

majd kémia miatta mifélék kisfilm majd kémia miatta mifélék
majd kémia miatta mifélék kisfilm majd kémia miatta mifélék
majd kémia miatta mifélék kisfilm majd kémia miatta mifélék

ma mai alma kémia mimika dallama mifélék tilalmat alkalmaik
ma mai alma kémia mimika dallama mifélék tilalmat alkalmaik
ma mai alma kémia mimika dallama mifélék tilalmat alkalmaik

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

Másolási gyakorlat

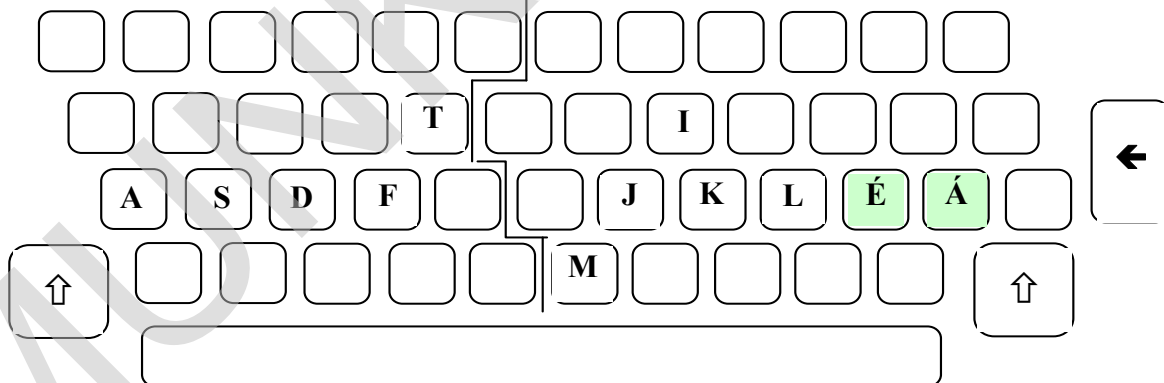
kémlí falam maiak damil akadémia alkalma séma diafilm fém
maffia dallam mimika diadém almalé fémmé malmai dallamait
almafa film kiflim tilalmat miattam kiittam limit kisfilm
kiadtam majmait ajkaimat mai tasakjaimat sakkjaimat malma
maiakét mifélék alkalmaidet kémia malmaidet matat ma altattam

- ▶ Írja a sorokat 1-1 percig!
- ▶ A szakaszok között ellenőrizze munkáját, javítsa hibáit, jelölje kiemeléssel a hibás szavakat!
- ▶ Írja le a másolási gyakorlatot folyamatosan!

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

ÚJ BETŰ: az Á

Az *á* betű az alapsor jobb kézre eső területén található. Jellemzően magyar, hosszú ékezetes magánhangzó. Ezért is kerülhetett a billentyűzet perifériális területére. A jobb kisujj oldalirányú mozgását kívánja.

Az *á* betű helye a billentyűzeten

Az *á* betű írása: jobb kéz kisujja → oldalt jobbra

éáé éáé éáé éáé éáé éáé éáé éáé éáé éáé éáé éáé éáé éáé éáé

Betűkapcsolási gyakorlat

aáé sáé dáé fáé jáé káé láé éáé aáé sáé dáé fáé jáé káé láé
 iáé táé máé iáé táé máé iáé táé máé iáé táé máé iáé táé máé
 más tál fás sás áfa kád más tál fás sás áfa kád más tál fás

Szógyakorlatok az á betűvel

talál áldás talál áldás talál áldás talál áldás talál áldás
 talál áldás talál áldás talál áldás talál áldás talál áldás
 talál áldás talál áldás talál áldás talál áldás talál áldás

állam játék támad állam játék támad állam játék támad állam
 állam játék támad állam játék támad állam játék támad állam
 állam játék támad állam játék támad állam játék támad állam

táj diák másik ásatás kitalál táj diák másik ásatás kitalál
 táj diák másik ásatás kitalál táj diák másik ásatás kitalál
 táj diák másik ásatás kitalál táj diák másik ásatás kitalál

más fás kád tál mát máj lám lát láss sál áll sás fáj fák táj
 más fás kád tál mát máj lám lát láss sál áll sás fáj fák táj
 más fás kád tál mát máj lám lát láss sál áll sás fáj fák táj

aláásás támadásait fájdalmasak találataimat salátástálaikat
 aláásás támadásait fájdalmasak találataimat salátástálaikat
 aláásás támadásait fájdalmasak találataimat salátástálaikat

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

Másolási gyakorlat

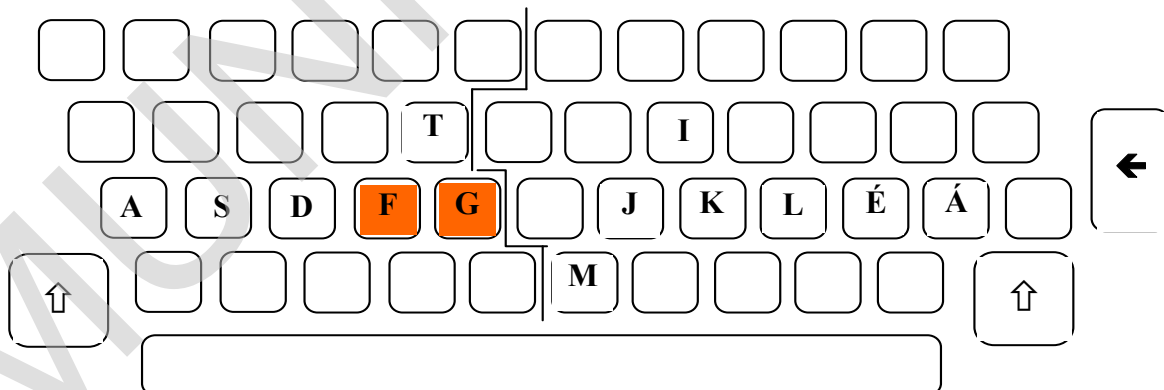
mállik skála állása kiállítás állj diák majális kamillát fás
alél sémája alááll fájas májas másét másik tájékát kitálal
sikál látás saláta lakás aláás kitalál tiltás állás ásatás
almás kitamad fákat diétás állat állatias állásfa kiás fák
látás álmát átadás mással lát láttat kiásta játéka témáját

- ▶ Ismétlje meg a sorokat, írja 1-1 percig!
- ▶ A szakaszok között ellenőrizze munkáját, javítsa hibáit, jelölje kiemeléssel a hibás szavakat!
- ▶ Írja a teljes gyakorlatot folyamatosan 5 percig! Ha leírta a feladatot, kezdje előlről!

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

ÚJ BETŰ: a G

Nem tartozik a gyakoribb betűk közé, talán a kétjegyű *gy*-vel együtt viszonylag nagyobb az előfordulása. Az alapsoron található betű, de nem tartozik az alaptartáshoz. Oldalirányú mozgást kíván a bal kéz mutatóujjától.

A g betű helye a billentyűzeten

A g betű írása: bal kéz mutatóujja → oldalt jobbra

fgf fgf fgf fgf fgf fgf fgf fgf fgf fgf fgf fgf fgf fgf fgf fgf

Betűkapcsolási gyakorlat

agf sgf dgf fgf jgf kgf lgf égf agf sgf dgf fgf jgf kgf lgf
 igf tgf mgf igf tgf mgf igf tgf mgf igf tgf mgf igf tgf mgf
 iga mag tag iga mag tag iga mag tag iga mag tag iga mag tag

Szógyakorlatok a g betűvel

magad mégis magad mégis magad mégis magad mégis magad mégis
 magad mégis magad mégis magad mégis magad mégis magad mégis
 magad mégis magad mégis magad mégis magad mégis magad mégis

tágas faggat tagad tágas faggat tagad tágas faggat tagad tág
 tágas faggat tagad tágas faggat tagad tágas faggat tagad tág
 tágas faggat tagad tágas faggat tagad tágas faggat tagad tág

mag légi gátak dagad magasság mag légi gátak dagad magasság
 mag légi gátak dagad magasság mag légi gátak dagad magasság
 mag légi gátak dagad magasság mag légi gátak dagad magasság

iga tág gát lég gitt aga mag még tag agg gém jég ága iga tág
 iga tág gát lég gitt aga mag még tag agg gém jég ága iga tág
 iga tág gát lég gitt aga mag még tag agg gém jég ága iga tág

magasságát államiságát addigiakat légitámadás gátlásait igét
 magasságát államiságát addigiakat légitámadás gátlásait igét
 magasságát államiságát addigiakat légitámadás gátlásait igét

Betűkapcsolási gyakorlat

a, k s, k d, k f, k j, k k, k l, k é, k a, k s, k d, k f, k j, k k, k l, k
 fa, és, ad, af, éj, ék, al, lé, fa, és, ad, af, éj, ék, al,
 ét, ég, ám, is, ti, át, ki, ág, ét, ég, ám, is, ti, át, ki,

Szógyakorlatok a vessző használatával

éjfél, kakas, dajka, késés, éjfél, kakas, dajka, késés, fél,
 éjfél, kakas, dajka, késés, éjfél, kakas, dajka, késés, fél,
 éjfél, kakas, dajka, késés, éjfél, kakas, dajka, késés, fél,

lakik, illik, kifli, ifjak, lakik, illik, kifli, ifjak, lak,
 lakik, illik, kifli, ifjak, lakik, illik, kifli, ifjak, lak,
 lakik, illik, kifli, ifjak, lakik, illik, kifli, ifjak, lak,

altat, falat, talaj, fajta, altat, falat, talaj, fajta, alt,
 altat, falat, talaj, fajta, altat, falat, talaj, fajta, alt,
 altat, falat, talaj, fajta, altat, falat, talaj, fajta, alt,

másik, lakás, állat, másik, lakás, állat, másik, lakás, áll,
 másik, lakás, állat, másik, lakás, állat, másik, lakás, áll,
 másik, lakás, állat, másik, lakás, állat, másik, lakás, áll,

tágas, addig, gátak, tágas, addig, gátak, tágas, addig, gát,
 tágas, addig, gátak, tágas, addig, gátak, tágas, addig, gát,
 tágas, addig, gátak, tágas, addig, gátak, tágas, addig, gát,

ág, más, alig, kilát, titka, almákat, magasság, gátlásaikat,
 ág, más, alig, kilát, titka, almákat, magasság, gátlásaikat,
 ág, más, alig, kilát, titka, almákat, magasság, gátlásaikat,

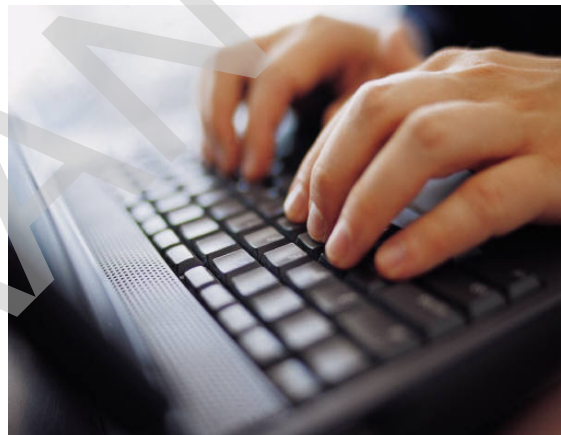
ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

Másolási gyakorlat

áll a másik lakás, a fiam gátlásai másak, látta a fa tájékát,
alig látta még a gátakat, a mama félti a kisfiát, találtam
még almát és salátát, tágas a fiam táskája, kié a találat,
gátlásait tagadta a diák, tiltása fáj, a fiatalság titka a
diéta, látta a két fiatal, tágas a másik lakás, itt a tél,

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

- ▶ Az alaptartáson kívüli betűk leütése után az ujjak azonnal térjenek vissza az alapsor megfelelő betűire! A kéz többi ujjja írás közben is maradjon az alapsor billentyűin. A kezét tartsa lazán, könnyedén a billentyűzeten! A görcsösség, a feszült igyekezet, a kapkodás szabálytalan írásmódhoz vezet.
- ▶ A betűk leütésekor mozdulatai legyenek határozottak, könnyedek, de ne legyenek túlságosan erős billentései.
- ▶ Az írás folyamatában is tartsa ellenőrzés alatt a helyes testtartást! Irányítsa ujjait! Korrigálja felesleges mozdulatait! különösen ügyeljen a kis- és a hüvelykujjak helyzetére, ezek is érintsék a billentyű tetejét!
- ▶ Írása legyen egyenletesen ütemes! Minden billentyűt – beleértve a szóköz- és az enter billentyűt is – azonos időegység alatt kell kezelnie. A betűtanulás kezdetén törekedjen másodpercenként egy billentyű leütésére. Ha van lehetősége, használjon ütemadó készüléket!
- ▶ Írás közben koncentráljon erősen! Előbb gondolatban győződjön meg arról, hogy a megfelelő ujját „készítette elő” a betű leütéséhez. El kell érnie, hogy még a billentyű leütése előtt ellenőrizni tudja az ujjak helyes használatát. A későbbiekben nem lesz szüksége ilyen erős kontrollra.

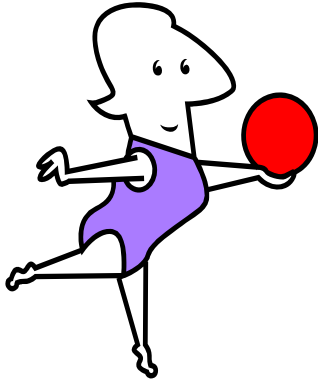
- ▶ Írása legyen folyamatos. Nem szabad megállnia, ha a billentyű leütése után vette észre, hogy hibázott. Ilyenkor is tovább kell haladnia az írással, csak a meghatározott mennyiségű szöveg leírása után állhat meg. A következő rész írásához csak akkor kezdjen, ha javította, korigálta a hibáit. Írjon javítósor(oka)t azokból a szavakból, sorokból, amelyben hibázott. Csak akkor lépjen tovább, ha a javítósorai hibátlanul sikerültek!
- ▶ A gyakorlósorokat – a betűtanulás időszakában – sortartással kell írnia! Ez azt jelenti, ha a sor végére ér, sort kell váltania a sorváltóbillentyűvel (l. enter). A sorváltás is egy ütemben történik, „sort” vezényszóra. Utána a jobb kéz kisujja azonnal térjen vissza alaptartásba.
- ▶ Ügyeljen arra, hogy sorváltáskor csak a jobb kéz kisujja mozduljon el az alapsorról jobbra. Ha az ujjai elcsúsztak, próbáljon „vakon”, azaz a billentyűzetre való tekintés nélkül visszatalálni alaptartásba. Ehhez segítséget ad a ↓ billentyűn található tapintásérzékelő, illetőleg a bal kéz mutatóujjához való viszonyítás (két billentyűvel jobbra kell elhelyezkednie a jobb kéz mutatóujjának).
- ▶ Mielőtt munkához fog, végezzen kéz- és ujjtornát, lazítsa el a vállait, mozgassa meg a fejét, és tornáztassa a szemét is!

Talán nem így kellene!?

BILLENTYŰKEZELÉS I.

AZ I, T, M, Á, G BETŰK, A VESSZŐ, A PONT ÉS A VÁLTÓ KEZELÉSE

Inkább így,

vagy így!

MUNKKANYAG

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Ismétlő gyakorlás

- ▶ Írja az alábbi sorokat előbb három-három soron át, majd – ha hibátlanul sikerült leírnia – ismétlje meg a sorokat folyamatosan egyszer!

fa, dél, akad, félfá, alakja, fa, dél, akad, félfá, alakja,
 ét, tél, sajt, falat, talajt, ét, tél, sajt, falat, talajt,
 ti, itt, lift, titka, fiatal, ti, itt, lift, titka, fiatal,
 ám, áld, diák, másét, kiállt, ám, áld, diák, másét, kiállt,
 ég, gát, igás, mégis, gátlás, ég, gát, igás, magma, gátlás,

- ▶ Ellenőrizze az írását! A hibás szavakat emelje ki félkövér, dőlt vagy aláhúzott betűstílussal! A hibás szót/szavakat írja le háromszor egymás után egy új sorban!

2. feladat

Szógyakorlat

- ▶ Írja le az alábbi sorok mindegyikét kétszer-háromszor! Két-háromsoronként ellenőrizze munkáját, és javítsa a hibáit (a hibás szavakból írjon hármat-hármat hibátlanul)!
- ▶ Írja le folyamatosan is – a sorok ismétlése nélkül – egyszer a teljes gyakorlóanyagot! Az ellenőrzés és javítás most se maradjon el!

féltik, tél, kiadta, titkai, ifjak, tiltja, fiatal, sajt,
 diadalt, staféta, kakasai, alakjai, éjféli, télit, féltik,
 kilétét, lét, lakat, kiadatta, kit, éltél, iktat, ifjakat,
 kitiltja, két, kiét, stikli, lakat, lift, éltél, lakattal,
 kiadta, kisiklik, kiflit, itt, dalait, akikét, fiait, tél,

3. feladat

Másolási gyakorlat

- ▶ Másolja le folyamatosan - a sorok ismétlése nélkül - egyszer az alábbi gyakorlatot!

kiflit ad a dajka, fiait félti a mama, kilétét tiltja a 56
déli kalifa, késik a fiatal dala, a fiam sajttal adta a 112
kiflit, fitt a mai fiatal, lila a stafétafa, kisiklik a 168
téli ladik, fia is itt él, ifjak titkait kikémlí a fiam, 225
a talaj kissé aljas, kiitta a kisfia, kissé késtél itt, 281

- ▶ Ha hibázott valamely sorban, másolja le a sort újra - lehetőleg hibátlanul -, majd ismétlje meg a gyakorlatot!
- ▶ Ha a gyakorlata hibátlan lett, írja újra, és mérje meg a leíráshoz szükséges időt!
- ▶ Az írássebessége fokozása érdekében soronként többször írhatja a gyakorló sorokat. Nagyon fontos, hogy mindig a hibátlanság legyen a fő cél.

4. feladat

Helyesírási gyakorlat

- ▶ Elemezze az alábbi szavak írásmódját helyesírási szempontból! Milyen tudnivalók kapcsolódnak hozzájuk? Írja a sort többször, betűzze a szavakat! Különösen ügyeljen a betűkettőzéseknél arra, hogy a két betűt külön-külön ütemben írja!

alatt, kiakadt, sajttal, kiadta, kiadatta, lifttel, lakatja
éjfél, aláállt, faggatta, tiltja, tagadta, másság, államiság

- ▶ Mi a magyarázata az alábbi két szó eltérő helyesírásának? Mondjon egy-egy mondatot velük, amelyből kitűnik a jelentésmegkülönböztető szerepük, majd írja egy soron keresztül felváltva a két szót!

kiált kiállt

tálal tállal

5. feladat

Koncentrálást erősítő gyakorlat

- ▶ Bontsa le a szó végéről, majd építse fel újra betűnként a következő szavakat! Szavanként egy-egy sorban dolgozzon, a szóelemeket csak szóközzel válassza el egymástól!

fiatal
titkai
kiadta
ásatás
gátlás

- ▶ Építsen szavakból piramist! A sorrendezést középre állítva írja az alábbi szavakat! Minden sorba az azonos hosszúságú szavak kerüljenek – kivéve az első, á magánhangzót, amely önmagában álljon az első sorban.

á ti át gát jég tilt alig lakás állam másság addigi tájékát
ifjakat stafétát kiáltás fiataltság államiság kitagadták
támadásait

- ▶ Írja az alábbi szavakat csukott szemmel folyamatosan 1–2, esetleg 3 percig!

támadásait
fájdalmasak
találataimat
salátástálak
aláásásaimmal

- ▶ Írja a következő szavakat és mellé a tükörképüket! Példa: lakás sákal

lakás gátak tágas tagjai tájék séma alig addig mégis állam
magma fajta magas talaj még tiltás addig állás saláta akad

6. feladat

Szókincsbővítő gyakorlat

- ▶ A következő betűk felhasználásával írjon szavakat: a á t l.
A szavakban csak a fenti betűk szerepelhetnek, de többször is felhasználhatja őket.
- ▶ Gyűjtsön egy szótagú szavakat az eddig tanult betűkkel! Folyamatosan írja a szavakat (enterezés nélkül), vesszővel válassza el őket egymástól!
- ▶ Értelmezze az alábbi idegen szavak jelentését, majd írja őket szavanként egy-egy soron át!

klisé giga staféta stikli gléda skála alél diéta ágál séma

MEGOLDÁSOK

4. feladat

Helyesírási gyakorlat

alatt: helyhatározó szó, a végén két t-t írunk;

kiakadt: a d-végű igék múlt idejű alakjában írásban nem jelöljük a kiejtésben használt hosszú t mássalhangzót;

sajttal: ha a t végű névszóhoz -val, -vel toldalék kapcsolódik, írásban is jelöljük a teljes hasonulást;

kiadta: l. a *kiakadt* szóhoz hasonlóan;

kiadatta: egyes szám harmadik személyű, a múlt idejű, műveltető igealak;

lifttel: l. a *sajttal* szóhoz hasonlóan;

lakatja: a több szótagú, t végű névszóhoz egyes szám, harmadik személyi birtokos személyrag j-vel kapcsolódik; írásban nem jelöljük a kiejtésben tj → ty összeolvadást;

éjfél: szóösszetétel, tagjai: *éj+fél*;

aláállt: szóösszetétel, tagjai: *alá+állt*; az *áll* ige múlt idejű alakja;

faggatta: a *faggat* ige múlt idejű, műveltetőképzővel ellátott alakja egyes szám, harmadik személyben (l. *faggat+ta*);

tiltja: a *tilt* ige egyes szám harmadik személyben (l. *tilt+ja*), a tj → ty összeolvadást írásban nem őrizzük meg;

tagadta: l. a *kiakadt* szóhoz hasonlóan;

másság: a *más* névszó -ság képzős alakja; a szótő és képző találkozásakor hosszú s-et kapunk, melyet írásban jelölünk;

államiság: az *állam* szó két l-lel írandó.

» Jelentésmegkülönböztetés

kiált: *A tanár nagy hangerővel szól; a kiáltása messze hangzik.*

kiállt: *A gyerek kiállt az ajtó elé, és várta a társát.*

tálal: *A pincér ételt tesz az asztalra, előbb a levest tálalja.*

tállal: *Levest egy egész tállal kapunk.*

5. feladat**Koncentrálást erősítő gyakorlat****▶ Szólebontás és felépítés**

fiatal fiata fiat fia fi f fi fia fiat fiata fiatal
titkai titka titk tit ti t ti tit titk titka titkai
kiadta kiadt kiad kia ki k ki kia kiad kiadt kiadta
ásatás ásatá ásat ása ás á ás ása ásat ásatá ásatás
gátlás gátlá gátl gát gá g gá gát gátl gátlá gátlás

▶ Szópiramis

á
ti át
gát jég
tílt alig
lakás állam
másság addigi
tájékát ifjakat
stafétát kiáltás
fiatalság államiság
kitagadták támadásait

▶ Szótükörkép

lakás sákal gátak katág tágas sagát tagjai iajgat tájék kéját
séma amés alig gila addig gidda mégis sigém állam mallá magma
amgam fajta atjaf magas sagam talaj jalat még gem tiltás
sátlit addig gidda állás sállá saláta atálas akad daka

6. feladat**Szókincs bővítés****▶ Szóalkotás**

lát látta láttat láttatta
tál tálal tálal tálalt tállal tálalta
talál talált találta találal találata találalatát

▶▶ **Szógyűjtés**

él, ás, ég, al, fa, lé, ág, ad, ma, ét, át, ki, mi, éj, is, itt, kit, mit, kis, más, fás, kád, tál, mát, máj, lám, lát, sál, áll, sás, fáj, fák, táj, tág, máj, lét, sás, áll, más, jég, kád, lát, alá, lám, ami, lég, agg, sikk, sitt, fitt,

▶▶ **Idegen szavak**

klisé: nyomólemez vagy közhely, elkoptatott szólam, állandósult szókapcsolat;

giga: összetett mértékegységek nevében az utótagként szereplő mértékegység

milliárdszorosát jelöli;

staféta: váltó; régen: gyorsfutár, lovas hírnök;

stikli: csíny, csínytevés;

gléda: sor, rend;

skála: lépték, mérce; hangsor vagy fokozatok;

alél: ájul;

diéta: meghatározott egészségügyi célokat szolgáló étrend; régen: országgyűlés,

napidíj;

ágál: hadonászik, beszédét heves taglejtésekkel kíséri; izgat, lázít; hevesen érvel valami

mellett;

séma: vázlat, rendező elv; az előírt mód, eljárás;

BILLENTYŰKEZELÉS I. A VÁLTÓKEZELÉS (SHIFT) ÉS A PONT

ESETFELVETÉS–MUNKAHELYZET

Munkahelyén az alábbi levelet kapja:

Kedves Természetszerető Barátaink!

Bizonyára Önök is tudják, hogy Európa természeti örökségének megóvása érdekében az Európa Tanács 1965-ben megalapította az Európa Diplomát. A kitüntetéssel olyan védett területek kerülnek a terület védnöksége alá, amelyek geológiai, biológiai vagy tájképi sokfélesége kiemelkedő. Az elmúlt 40 évben 25 európai országban 67 védett természeti terület nyerte el a diplomát. Hazánkban az Ipolytarnóci Ősmaradványok Természetvédelmi Terület, a Szénás-hegycsoport és a Tihanyi-félsziget utóvulkáni képződményei kaptak diplomát.

Kérjük Önöket, hogy kutassák fel a környezetükben azokat a természeti értékeket, amelyek Európa természeti örökségének részei lehetnek, és jelezzék a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium örökségvédelmi osztályának.

Köszönjük természetszerető együttműködésüket.

Üdvözlettel

*Kántor Elvira
örökségvédelmi főosztályvezető*

A levél azt tanúsítja, hogy a betűk kétféle formai változatban fordulnak elő: lehetnek kis- és nagybetűsek. Arányaiban gyakoribbak a kis kezdőbetűs szavak, de a nagy kezdőbetűk előfordulása is igen változatos. Milyen szabályok szerint használható a kis- és nagybetűs írásmód a magyar írásrendszerben?

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

I. Nagybetűs írásszabályok a magyar írásgyakorlatban

A magyar írásszabályok értelmében a magyar írásrendszerben állandó nagy kezdőbetűje csak a tulajdonneveknek van. Minden más esetben – közszóról lévén szó – kisbetűvel kezdődnek a szavak. Néhány esetben azonban az írásgyakorlatban eltérés tapasztalható ettől az alapvető szabálytól (l. a fenti levelet), pl. magasztos tartalmú, erős érzelmi töltettel rendelkező ünnepek, nevezetes napok, történelmi események, nevezetes, közismert programok, rendezvények, nemzetközi megállapodások, szerződések írása stb.

Az írásmódot tekintve sokszor okoz gondot annak eldöntése, hogy egy szöveggörnyezetben kis- vagy nagybetűvel írjuk-e a fenti szavakat, kifejezéseket.

A nagy kezdőbetű használatának három fontos területe van:

1. a grammatikai,
2. a szokásokhoz kötődő és
3. a stilisztikai alapú nagybetűsítés.

1. Grammatikai alapon írjuk nagy kezdőbetűvel:

- a) a tulajdonneveket és
- b) a mondatkezdő szavakat.

a) A tulajdonnevek – szerkezetüket tekintve – lehetnek egy- vagy többeleműek. Fajtái:

- személynevek,
- állat- és tárgynevek (pl. hajó, épület megnevezései),
- intézménynevek,
- földrajzi nevek,
- csillagászati elnevezések,
- márkanevek,
- díjak, kitüntetések elnevezése,
- címnevek (pl. könyvek, folyóiratok, filmek, grafikák, egyéb szellemi alkotások).

b) A mondatkezdő nagybetű alkalmazása – a mondatzáró írásjellel együtt – a mondatok elkülönítésére, új egység (mondat) jelölésére szolgál. Ezáltal válnak egyértelművé a mondatathárok: kezdése nagybetű, befejezése valamely írásjel.

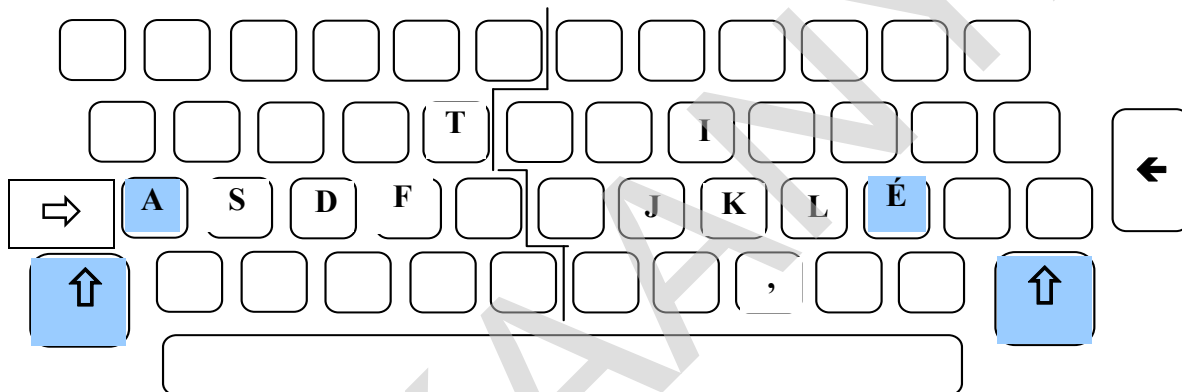
2. Nyelv- és íráshasználati szokásokon alapulnak azok a nagybetűs írásmódok, amelyek

- levelekben, hivatalos iratokban, dokumentumokban (pl. megszólítás),
- a különböző tájékoztató, útbaigazító, figyelemfelhívó vagy reklámcélú feliratokban jelennek meg (pl. Megállóhely, Kijárat, Pénztár, D szektor, Vágányok, Helyben stb.)

3. Gyakran találkozunk – különösen a szépirodalomban vagy hirdetések, reklámok szövegeiben – nem mondatkezdő helyzetben álló közzszavak nagy kezdőbetűs írásával. E szavaknak erős hangulati, érzelmi töltésük van, vagy **figyelemfelhívó szerepük** lehet.

II. A nagybetűk írásszabálya a gépírásban – váltóhasználat (shift)

A billentyűzeten nem szerepelnek külön billentyűk a nagybetűk írására. A billentyűzet alsó sorának két oldalán elhelyezett billentyűk különleges kezelésével érhető el, hogy nagybetűket tudjunk írni a helyesírási szabályoknak és nyelvhasználati szokásoknak megfelelő helyeken.

A váltók helye a billentyűzeten

A váltó (shift) írástechnikája: több szempontból is eltér a korábban megszokott billentyűkétől. Egyrészt azért, mert a billentyűzet jobb és bal oldali elhelyezkedéséből adódóan két billentyű is alkalmas arra, hogy nagybetűket írjunk. Másrészt azért, mert a nagybetű írásához ún. billentyűkombinációt alkalmazunk (l. váltó + betűbillentyű). Abban is különbözik a váltó kezelése az eddigiektől, hogy a betűk leütés-, illetve billentéstechnikájától eltérő mozdulatot igényel. Ezeket a billentyűket a jobb, illetve bal kisujjal lenyomva tartjuk mindaddig, amíg a megszokott leütéstechnikával le nem írjuk a megfelelő betűt – az ellenkező kézen lévő valamely ujjal.

A váltó (shift) kezelése: három lépésben történik

Jobb oldali váltó: jobb kisujj le, erősen jobbra

1. Jobb kisujjal lenyomva tartani a jobb oldali váltóbillentyűt (l. Vált!)
2. Bal kéz megfelelő ujjával leütni a kívánt betűbillentyűt (l. Leüt!)
3. Az ujjakat visszarendezni alaptartásba (l. Vissza!)

Bal oldali váltó: bal kisujj le, erősen balra

BILLENTYŰKEZELÉS I.

AZ I, T, M, Á, G BETŰK, A VESSZŐ, A PONT ÉS A VÁLTÓ KEZELÉSE

1. Bal kisujjal lenyomva tartani a bal oldali váltóbillentyűt (I. Vált!)
2. Jobb kéz megfelelő ujjával leütni a kívánt betűbillentyűt (I. Leüt!)
3. Az ujjakat visszarendezni alaptartásba (I. Vissza!)

Betűkapcsolási gyakorlat

Jobb oldali váltóbillentyű (shift) – a bal kézre eső nagybetűkhöz

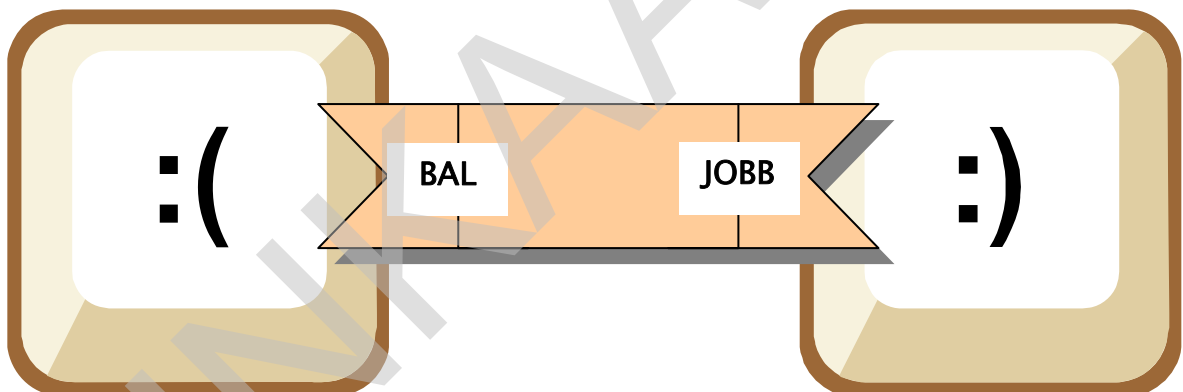
Aé Sé Dé Fé Aé Sé Dé Fé Aé Sé Dé Fé Aé Sé Dé Fé Aé Sé Dé Fé
Aé Sé Dé Fé Aé Sé Dé Fé Aé Sé Dé Fé Aé Sé Dé Fé Aé Sé Dé Fé

Aé Al Ak Aj Af Ad As Aa Sé Sl Sk Sj Sf Sd Ss Sa
Dé Dl Dk Dj Df Dd Ds Da Fé Fl Fk Fj Ff Fd Fs Fa

Bal oldali váltóbillentyű (shift) – a jobb kézre eső nagybetűkhöz

Ja Ka La Éa Ja Ka La Éa Ja Ka La Éa Ja Ka La Éa Ja Ka La Éa
Ja Ka La Éa Ja Ka La Éa Ja Ka La Éa Ja Ka La Éa Ja Ka La Éa

Éa És Éd Éf Éj Ék Él Éé La Ls Ld Lf Lj Lk Ll Lé
Ka Ks Kd Kf Kj Kk Kl Ké Ja Js Jd Jf Jj Jk Jl Jé

Alaptartáson kívüli nagybetűk írása

Té Ia Gé Ma Áa Té Ia Gé Ma Áa Té Ia Gé Ma Áa Té Ia Gé Ma Áa
Té Ia Gé Ma Áa Té Ia Gé Ma Áa Té Ia Gé Ma Áa Té Ia Gé Ma Áa

Szógyakorlat a váltóval (shifttel)

Adél Séma Déli Félt Adél Séma Déli Félt Adél Séma Déli Félt
Adél Séma Déli Félt Adél Séma Déli Félt Adél Séma Déli Félt
Adél Séma Déli Félt Adél Séma Déli Félt Adél Séma Déli Félt

Jalta Kamat Lakat És Jalta Kamat Lakat És Jalta Kamat Lakat
Jalta Kamat Lakat És Jalta Kamat Lakat És Jalta Kamat Lakat
Jalta Kamat Lakat És Jalta Kamat Lakat És Jalta Kamat Lakat

Ad Séd Dég Fék Jak Kas Lajt Élt Ad Séd Dég Fék Jak Kas Lajt
Ad Séd Dég Fék Jak Kas Lajt Élt Ad Séd Dég Fék Jak Kas Lajt
Ad Séd Dég Fék Jak Kas Lajt Élt Ad Séd Dég Fék Jak Kas Lajt

MUNKKANYAG

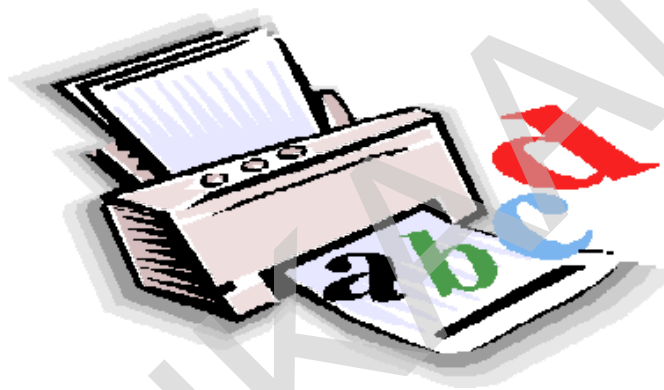
ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

- Ne feledje, a nagybetűk írásakor is tartsa be az írásszabályokat!

Akad Sima Dajka Fáma Játék Kajak Lakás Égtáj Addig Séta Dám
Akad Sima Dajka Fáma Játék Kajak Lakás Égtáj Addig Séta Dám
Akad Sima Dajka Fáma Játék Kajak Lakás Égtáj Addig Séta Dám

Tét Iga Gém Majd Ás Tél Igal Gésa Makk Át Téma Itat Gál Mama
Tét Iga Gém Majd Ás Tél Igal Gésa Makk Át Téma Itat Gál Mama
Tét Iga Gém Majd Ás Tél Igal Gésa Makk Át Téma Itat Gál Mama

Ajka Jalta Itália Tamás Kassa Mád Sasad Dés Lada Fadd Égi Gál
Ajka Jalta Itália Tamás Kassa Mád Sasad Dés Lada Fadd Égi Gál
Ajka Jalta Itália Tamás Kassa Mád Sasad Dés Lada Fadd Égi Gál

Vajon miben hibázott?

- Ismételje át a nagybetűk írásának szabályát!

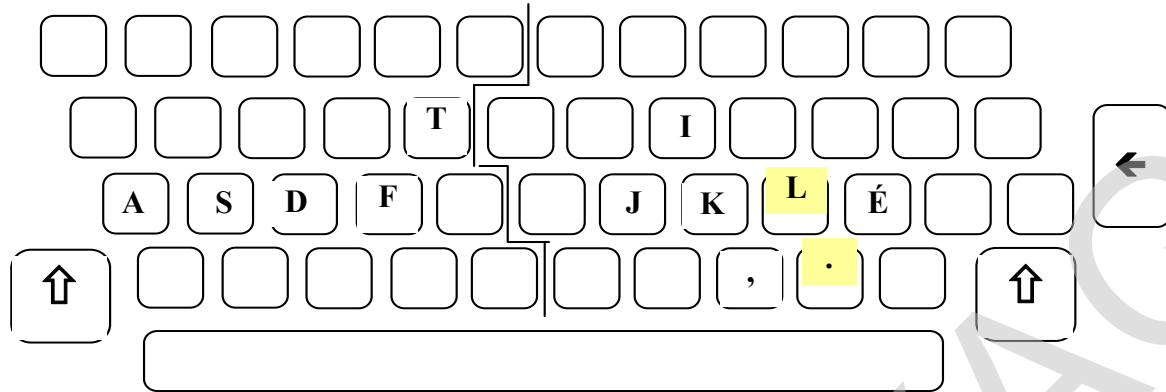
SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

ÚJ ÍRÁSJEL: a pont

A pont többfunkciós írásjel: mondatzáró (l. *Sok a dolgom.*); rövidítések írásjele (l. *vö.*); mondatzáró helyzetben gondolatszakadást vagy továbbgondolást jelez (pl. *Akkor most...*), sorszámok jelölője (l. *5. osztály*), többjegyű számok tagolóeszköze (l. *52.600 Ft*), de használjuk a keltezésben (l. *2010. május 17.*), időpontok részét alkotja (l. *10.30 h-kor*); vagy

felsorolás verziószámát tagolja (l. 2.1. és 2.2. pont). A pont szóköz nélkül kapcsolódik az előtte álló szó utolsó betűjéhez, esetleg más írásjelhez (pl. zárójel).

A pont helye a billentyűzeten

A pont írása: jobb kéz gyűrűsujja ↓ le

Betűkapcsolási gyakorlat

l.l l.l l.l l.l l.l l.l l.l l.l l.l l.l l.l l.l l.l l.l l.l
 a.l s.l d.l f.l j.l k.l l.l é.l a.l s.l d.l f.l j.l k.l l.l
 t.l i.l m.l g.l á.l t.l i.l m.l g.l á.l t.l i.l m.l g.l á.l

fa. és. ad. if. éj. ék. al. té. ki. át. ám. lá. ég. fa. és.
 fa. és. ad. if. éj. ék. al. té. ki. át. ám. lá. ég. fa. és.
 fa. és. ad. if. éj. ék. al. té. ki. át. ám. lá. ég. fa. és.

Szógyakorlatok

Ad. Él. Fa. Ma. Lé. Áll. Ti. Éj. Mi. Itt. Al. Alá. Is. Ág.
 Ad. Él. Fa. Ma. Lé. Áll. Ti. Éj. Mi. Itt. Al. Alá. Is. Ág.
 Ad. Él. Fa. Ma. Lé. Áll. Ti. Éj. Mi. Itt. Al. Alá. Is. Ág.

Ajka. Sasad. Makád. Fadd. Ják. Kakasd. Lilla. Igal. Tamási.
 Ajka. Sasad. Makád. Fadd. Ják. Kakasd. Lilla. Igal. Tamási.
 Ajka. Sasad. Makád. Fadd. Ják. Kakasd. Lilla. Igal. Tamási.

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

Mondatgyakorlatok

Adél lakása tágas. Salátástálat találtam. Diétás a saláta. Felesége késik. Jaltai a staféta. Kata és Gál fiatal. Látta Tamás kisfilmjét. Él a dalai láma. Itt áll Maja, és kiált. Lillát ma még látta Tamás. A fiatalság titkai fájdalmasak. Kata és Dalma álma a déli Itália. Fáradtak a makádi ifjak.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

A tízujjas vakírás eredményessége: hibátlanság és gyorsaság

A tízujjas vakírás alkalmazása során törekednünk kell a hibátlan írásra. A hibátlanság munkánk egyik minősítő ismérve, de fontos azért is, hogy a hibák korrigálásával ne kelljen felesleges mozdulatokat tenni, időt tölteni. Természetesen nemcsak a hibátlanságra kell törekednünk, hanem arra is, hogy megfelelő sebességgel írjunk. A tízujjas vakírás akkor lesz munkánkat hatékonyan segítő „eszköz”, írásmód, ha az egyes betűk, billentyűk leütése minél gyorsabb ütemben történik, és a billentyűk kezelése között is a legrövidebb idő telik el.

1. Időre írás

Az írás sebességét, tempóját az időegység alatt leírt leütésszám mennyiségével mérjük. A gépírásban mért időegység általában: 1, 5 és 10 perc. Ennél rövidebb (pl. 10–20–30 másodperc) vagy hosszabb (pl. 15–20–30 perc) idejű írásegységet is mérhetünk.

2. Leütésszám

Leütésszámnak minősül minden, a betű írásához szükséges mozdulat, billentés, funkcióbillentyű működtetése, amely az ujjak valamilyen irányú mozdulatát és leütés- vagy billentéstechnikáját igényli. Mi számít tehát leütésnek?

- valamely billentyű leütése (l. a betűk, írásjelek, számok váltó nélküli írása),
- a váltóbillentyű használata (l. nagybetűk vagy váltóval írható írásjelek írása),
- a sorváltás (l. enter használata).

A későbbiekben egyéb billentyűk használata is leütésértékű lesz.

3. A leütésszám meghatározása

A leütésszám meghatározása úgy történik, hogy a leírt szövegmennyiség kijelölése után a szövegszerkesztő karakterstatisztikájában – a szóközökkel együtt – megadott értékhez hozzáadunk a váltóval írt karakterek számának megfelelően egy-egy leütést. Például:

Sohase sajnáld az időt, amit arra fordítasz, hogy jól tedd azt, amit teszel. (Joseph Joubert)

Leírt karakterek száma: 93 + 5 leütés a váltóval írt karakterekért = leütésszám: 98

Egy-egy sor esetén elegendő a képernyőn az állapotsorban megnézni a betűhelyek számát, és ehhez hozzáadni a váltóval írt karakterek számát. Ilyenkor figyelni kell arra, hogy a kurzor nem a leütött, hanem már a következő betűhelyen áll (tehát –1 leütés). Például:

A gépírás az akaratnevelés iskolája. Leütésszám: 37
 Ismétlődő sorok esetén szorozni kell a teljes sorok leütésszámát, és hozzáadni a töredék (befejezetlen) sorok leütésszámát. Sorváltó használata esetén a leütésszámhoz hozzá kell adni a sorváltásért (l. enterhasználatért) egy-egy leütést. Ezt a leütésszámot a sor végén álló kurzor helye jelezheti (az utolsó, töredéksorból le kell vonni). Például:

A munkának gyökerei keserűek, de édes a gyümölcse.	52
A munkának gyökerei keserűek, de édes a gyümölcse.	52
A munkának gyökerei keserűek, de édes a	40
(Talmud)	Leütésszám: 142

Másolási gyakorlatok esetén „göngyöltéses” módszerrel adjuk meg a leütésszámot a sorok végén. Ez azt jelenti, hogy az első sorban a tényleges leütésszám szerepel, a további sorokban mindig a következő sorok leütésszámával növelt mennyiséget tüntetjük fel. Ilyenkor gyorsan és könnyen kiszámíthatjuk a leütéseket, mert a teljesen leírt sorok végén található leütésszámhoz hozzáadva a töredéksor leütésszámát, megkapjuk az eredményt. Például:

A tízujjas vakírás gyakorlati hatékonysága, hasznossága	57
és szükségessége ma már senki előtt nem kétséges. Sokan	114
mégis úgy vélik, hogy annak elsajátítása felesleges idő-	171
pazarlás, hiszen a billentyűk két vagy négy ujjal történő	229
nyomkodásával is boldogul az ember. Az így gondolkodó em-	288
berek csak rövid távon gondolkodnak, és nem számolnak a	344
gépírás hosszú távú előnyeivel: nagyobb adatmennyiséget	401
gyorsan, hibátlanul és az egészséget megőrző technikával	458
begépelni.	468

BILLENTYŰKEZELÉS I.

AZ I, T, M, Á, G BETŰK, A VESSZŐ, A PONT ÉS A VÁLTÓ KEZELÉSE

A hosszabb terjedelmű gyakorlóanyagokat kezdetben rövidebb – 3–5 soros – szakaszokra osztjuk. Ezzel igyekszünk segíteni abban, hogy a tekintet el ne tévedjen a nagy koncentrációt igénylő írás közben. A sorokra és szakaszokra tagolt gyakorlóanyagot – másolási gyakorlatokat – azonban nem kell feltétlenül sortartással írnia. Ez ugyan segít gépeléskor a tájékozódásban, és a sorváltás begyakorlását is lehetővé teszi, de enterezés (sorváltás) nélkül is írhatók a szövegek, különösen akkor, ha meghatározott időre kell írnia.

A teljesítmény mértékét a leütésszám/perc eredménye mutatja. Ha a 1 perc alatt 62 leütést írt, a teljesítménye: 62 leütés/perc, amit azt jelenti, hogy ez egyben az írássebessége is.

5 perces másolás és 368 leütés elérése esetén a teljesítménye és írássebessége 73,6 ~ 74 leütés/perc. A leütésszám meghatározásakor a kerekítés szabályát alkalmazzuk: 0,5-től felfelé, alatta lefelé kerekítünk. 10 perces másoláskor tízes számjegyre kerekítjük a leütésszámot: 658 leütés ~ **660 leütés**.

A gépelési munka minősítése

A gépelési munka minősítését a leütésszámhoz viszonyított hibaszám alapján adjuk meg. A betűtanulás időszakában a minimálisan elfogadható szintű teljesítmény: a leütésszámhoz viszonyított 6 ezrelékes hibahatár (azaz 1000 leütésben max. 6 hiba) – feltételezve, hogy a betűtanulás ideje alatt javítóbilleentyűt nem használ a gépíró. Javítóbilleentyű használata mellett szigorúbb az értékelés (1000 leütésben max. 4 hiba az elfogadható). Erre akkor kerülhet sor, ha valamennyi billeentyűt biztonságosan kezel, vagyis az elfogadható hibahatáron belül dolgozik.

jeles	0,00–0,2%
jó	0,21–0,4%
közepes	0,41–0,5%
elégéséges	0,51–0,6%
elégtelen	0,61%–tól

Hibahatár-táblázat

(javítóbilleentyű használata nélkül)

Leütésszám	Jeles	Jó	Közepes	Elégéséges	Elégtelen
300	0	1	2	–	3–
400	0	2	2	–	3–
500	0–1	2	3	–	4–
600	0–1	2	3	4	5–
800	0–1	2–3	4	–	5–
900	0–1	2–3	4	5	6–
1000	0–2	3–4	5	6	7–
1170	0–2	3–4	5	6–7	8–

1200	0-2	3-4	5-6	7	8-
1250	0-2	3-5	6	7	8-
1330	0-2	3-5	6	7-8	9-
1400	0-2	3-5	6-7	8	9-
1500	0-3	4-6	7	8-9	10-

A munkánk értékét nem csak a sebesség, a hibaszám is mutatja. Ezért a leütésszám mellett a hibaszámot is feltüntetjük, a következő formában: 660/2 h. vagy 660 – 2 h, azaz 660 leütésben 2 hiba található. Ez a munka jó (4) minősítést kapna.

A gyakorlás módja

1. A tízujjas vakírás technikájának (I. leütéstechnika) és a megfelelő ujjrenden alapuló betűfogások elsajátításának leghatékonyabb módja a gondosan felépített írásgyakorlatok **rendszeres** írása, a betűk, fogások **ismétlő gyakorlása**.
2. A tízujjas vakírás tanulásának kezdeti szakaszában – az írás technikájának és a betűfogások elsajátításán túl – fő szempont: a **hibátlan**ság. Az írástempót csak akkor lehet eredményesen növelni, ha a billentyűk kezelése a legnagyobb biztonsággal történik. Ennek jele a hibátlan írás. A billentyűk gyors, biztos leütéséhez szükséges, hogy az ujjaink billentés közben egymástól függetlenül mozogjanak, felesleges kíséremozgások ne alakuljanak ki, és az írásfolyamatot ellenőrzés alatt tartjuk.
3. Ehhez folyamatos **koncentrációra** és **tudatosságra** van szüksége, hiszen a másodperc töredéke alatt fel kell mérnie, hogy a soron következő betű leírásához mely billentyű tartozik, ez hol helyezkedik el a billentyűzeten, és mely ujjal kell kezelni ezt a billentyűt. Még a betű leírása előtt ellenőriznie kell gondolatban az írásfolyamatot, és észre kell vennie, hogyha hibázott. A leütés előtti pillanatokban korrigálhatja a betűfogást, a leütéstechnikáját, de az elhibázott billentések után egyelőre nincs mit tennie. Vagy mégis? Mindent el kell követnie, hogy a helytelen fogásokat, billentéseket javítsa, korrigálja. Egyik módja, hogy igyekszik a hibás szavakat többször hibátlanul leírni. Ha így is hibázott – különösen, ha ugyanolyan módon, mint a javítás előtt –, kérjen segítséget tanárától, aki elemzi a hiba okát, és ennek megfelelően állít össze javítógyakorlatokat.
4. A hibátlan írás alapja továbbra is az **ütemes írás**. Hangos betűzéssel segíti önmagát abban, hogy az új betűk helye megfelelően bevésődjön, és gyorsabban alakuljon ki az írás automatizmusa.
5. Legyen **folyamatos** az írása. Ne álljon meg hibázás vagy egyéb nehézségek esetén. A meghatározott feladat elvégzése után lesz mód az ellenőrzésre, javításra, a problémák megbeszélésére.

BILLENTYŰKEZELÉS I.

AZ I, T, M, Á, G BETŰK, A VESSZŐ, A PONT ÉS A VÁLTÓ KEZELÉSE

6. Ügyeljen a **szöveghű másolásra!** A másolandó szöveg helyesírását csak akkor javítsa, ha nyilvánvaló a gépírási, illetve helyesírási hiba.

7. Különösen ügyeljen a **NAGYBETŰK** írására!

MUNKKANYAG

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

- ▶ Írja az alábbi gyakorlat mondatait 1–1 percre; közben nem kell sort váltania!
- ▶ Percenként megállva ellenőrizze, javítsa hibáit!

1. feladat

- ▶ Számolja ki a leütésszámot, és értékelje munkáját!
- ▶ Készítsen eredménylistát az egyperceseiről!
- ▶ Majd írja a mondatokat folyamatosan 2–3–5 percre! Számolja meg mindig a leütésszámot és a hibákat!

Diétája saláta. Maja faggatta a másikat. Diktált a diák.	60
Attila ássa a fa alját. Katáé a lakás. Látja a fa ágát.	119
Tágasak a gátak. Mégis kiált a diák. Tagadása fáj. Áldás	180
a lakás. Még itt is éltél. Más a táj. Kitalálta a játékát.	242
Tiltása fájdalmas. Mállik a magas fal. Támadta a fákat is.	304

2. feladat

Gyűjtse ki a szemléltető levél nagybetűs írásmódjait, magyarázza meg írásmódjukat!

Kedves Természetszerető Barátaink!

Bizonyára Önök is tudják, hogy Európa természeti örökségének megóvása érdekében az Európa Tanács 1965-ben megalapította az Európa Diplomát. A kiüntetéssel olyan védett területek kerülnek a terület védnöksége alá, amelyek geológiai, biológiai vagy tájképi sokfélesége kiemelkedő. Az elmúlt 40 évben 25 európai országban 67 védett természeti terület nyerte el a diplomát. Hazánkban az Ipolytarnóci Ősmaradványok Természetvédelmi Terület, a Szénás-hegycsoport és a Tihanyi-félsziget utóvulkáni képződményei kaptak diplomát.

Kérjük Önöket, hogy kutassák fel a környezetükben azokat a természeti értékeket, amelyek Európa természeti örökségének részei lehetnek, és jelezzék a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium örökségvédelmi osztályának.

Köszönjük természetszerető együttműködésüket.

Üdvözlettel

*Kántor Elvira
örökségvédelmi főosztályvezető*

3. feladat

Névgyűjtés és –rendezés

- ▶ Gyűjtsön személyneveket, melyeket az eddig tanult betűkkel le tud írni: a, s, d, f, j, k, l, é, i, t, m, g, á! A gyűjtését írja le egymás után, kezdje nagybetűvel a neveket, és tegyen pontot mindegyik név végére!
- ▶ Egészítse ki a saját gyűjtését tanulótársai gyűjtésével is, majd írja le újra a neveket!
- ▶ Rendezze névsor szerinti sorba az alábbi neveket!

Tilla. Dalma. Attila. Tamás. Miksa. Agáta. Gitta. Adél.
Amália. Gál. Tas. Gilda. Alida. Illés. Ida. Kata. Ilma.
Kitti. Aida. Lilla. Maja.

4. feladat

Településkeresés

- ▶ Tudja-e hol található (I. régió, megye stb.) az alábbi helységek? Ha nem, nézzen utána, különösen az Ön számára érdekes településeknek! Mely megyéből nem szerepel településnév az alábbiak között?
- ▶ Írja a minta szerint többször az alábbi településneveket! Ügyeljen a váltó használatára!

Ajak. Ajka. Áta. Attala. Dáka. Dad. Fadd. Gara. Garé. Ilk.
Iklad. Jákfa. Kádárfa. Kál. Kakasd. Katádfa. Katafa. Litka.
Mád. Sásd. Sáska. Sáta. Sé. Sima. Simaság. Takta. Tamási.
Tass. Táska. Tát. Tata. Téglás. Tés. Tésa. Tét. Tilaj.

5. feladat

- ▶ Fejtse meg a következő rövidítéseket! Állítsa párba az alábbi értelmezésekkel; helyezze be (kivág + beillesztés) a megfelelő helyre a rövidítések jelentését!

m.		titk.	
t.		ktg.	
l.		fg.	
alk.		tk.	
ált.		ill.	
áll.		ffi.	
átl.		mg.	
id.		gk.	
ifj.		sgt.	
ig.		f. é.	
isk.		K. m. f.	
ti.		m. é.	
ism.		s. k.	
máj.		kft.	
tag.		kkt.	

ismételten (ismétlés), május, tagozat, idősb, lásd, titkár (titkárság), költség, alkalmazott, múlt évi, mint, ifjabb, folyó év (évi), igazgató, Kelt, mint fent., mezőgazdaság, sugárút, tudniillik, állami, általában, közkereseti társaság, gépkocsi, átlagos, illetve (illetőleg), saját kezűleg, tisztelt, korlátolt felelősségű társaság, iskola, függvény, férfi, tankönyv

- ▶ Írja a rövidítéseket (többször) figyelmesen, sortartással! Ügyeljen a pont és vessző írásjelek írására! (A rövidítések írásakor kapcsolja ki az automatikus javítást!)

m., t., l., alk., ált., áll., átl., id., ifj., ig., isk., ti., ism., máj., tag., titk., ktg., fg., tk., ill., ffi., mg., gk., sgt., f. é., k. m. f., m. é., s. k., kft., kkt.,

- ▶ Rögzítse a rövidítéseket! Írja a fenti kifejezések, szavak diktálása után a nekik megfelelő rövidítéseket! Ügyeljen az írásjelek használatára!

6. feladat

Szövegértelmezés

- ▶ Olvassa el a rövidítések alkotására vonatkozó alábbi szövegrészt, majd a kiemelt megállapításokat – a fenti rövidítések közül kiválasztott – példával támassza alá!

„A valódi rövidítések közös formai jellemzője a ponttal való lezárás. Rövidíteni lehet **egyszerű szót, összetett szót és szószerkezetet**, valamint, ritkábban, frazémaként használt **teljes mondatot** is. Nincs kialakult kötelező szabály arra, hogy a teljes alak helyett milyen formájú rövidítés használatos, csak az írásgyakorlatban meglévő tendenciákat lehet rögzíteni. ... Az egyetlen általános elv az, hogy a rövidítés legyen rövidebb, mint a feloldása, azaz a pontnak legalább két betűt kell helyettesítenie. ... Az egyszerű szavak két tipikus rövidítési formája a **kezdőbetűvel** vagy a **kezdő betűcsoporttal** való jelölés. ... Nagyon gyakori az **összetételi elő- és utótag kezdőbetűiből** alakuló rövidítésforma. Az elő- és az utótag kezdőbetűje között nincsen szóköz, a rövidítés egészét pedig pont zárja le. ... A szókapcsolatok tipikus rövidítési módja az, hogy a rövidítés annyi ponttal és szóközzel elkülönített tagot tartalmaz, ahány **különírt szóból áll a teljes szerkezet**. ... A **szókapcsolatok** rövidített alakjaival kapcsolatban nem ritka az a jelenség, hogy a rövidítés teljes alakban különírt elemei között a **rövidített formában sem szóköz, sem pont nincs** (kivéve a végén lévő pontot).

(L. bővebben: Laczkó Krisztina–Mártonfi Attila: Helyesírás – Osiris Kiadó, Bp., 2006.)

7. feladat

Mozaikszófejtés

- ▶ Rövidítések sajátos módja: a mozaikszó-alkotás. Írja az alábbi mozaikszavakat váltórögzítő használatával! Mindegyik szó előtt rögzítse, a végén oldja fel a váltórögzítőt!
- ▶ Értelmezze a mozaikszavak jelentését!

TTT TDK MTI MDF FÁK MTA TIT FIFA GTK TTK IT MMS MTK

MEGOLDÁSOK

1. feladat

Eredménylista

Mondatgyakorlatok	Leütésszám	Hibas szám	Hibák
Diétája saláta.			
Maja faggatta a másikat.			
Diktált a diák.			
Attila ássa a fa alját.			
Katáé a lakás.			
Látja a fa ágát.			
Tágasak a gátak.			
Mégis kiált a diák.			
Tagadása fáj.			
Áldás a lakás.			
Még itt is éltél.			
Más a táj.			
Kitalálta a játékát.			
Tiltása fájdalmas.			
Mállik a magas fal.			
Támadta a fákat is.			

2. feladat

Gyűjtse ki a szemléltető levél nagybetűs írásmódjait, magyarázza meg írásmódjukat!

Kedves Természet szerető Barátaink! – levélben alkalmazott megszólítás

Önök, Önöket – hivatalos kapcsolatokban használt megszólítás

Európa – földrajzi név

Európa Tanács – intézménynév

Európa Diplomát – díj elnevezése

Ipolytarnóci Ősmaradványok Természetvédelmi Terület – földrajzi név

Szénás-hegyecsoport – földrajzi név

Tihanyi-félsziget – földrajzi név

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium – intézménynév

Üdvözlettel – levélben, kiemelt helyzetben alkalmazott elköszönési forma

Kántor Elvira – személynév

3. feladat**Névgyűjtés és -rendezés**

Attila. Agáta. Adél. Aida. Alida. Amália. Dalma. Gál. Gilda.
Gitta. Ida. Illés. Ilma. Kata. Kitti. Lilla. Maja. Miksa.
Tamás. Tas. Tilla.

4. feladat**Településkeresés**

Ajak. (Szabolcs-Szatmár-Bereg) Ajka (Veszprém) Áta. (Baranya) Attala.
(Tolna) Dáka. (Veszprém) Dad. (Komárom-Esztergom) Fadd. (Tolna) Gara. (Bács-Kiskun) Garé. (Baranya) Ilk. (Szabolcs-Szatmár-Bereg) Iklad. (Pest) Jákfa. (Vas) Kádárfa. (Veszprém) Kakasd. (Tolna) Kál. (Heves) Katádfa. (Baranya) Katafa.
(Vas) Litka. (Borsod-Abaúj-Zemplén) Mád. (Borsod-Abaúj-Zemplén) Sásd.
(Baranya) Sáska. (Veszprém) Sáta. (Borsod-Abaúj-Zemplén) Sé. (Vas) Sima.
(Borsod-Abaúj-Zemplén) Simaság. (Vas) Takta. (Borsod-Abaúj-Zemplén)
Tamási. (Tolna) Tass. (Bács-Kiskun) Táska. (Somogy) Tát. (Komárom-Esztergom) Tata. (Komárom-Esztergom) Téglás. (Hajdú-Bihar) Tés. (Veszprém) Tésa. (Pest) Tét. (Fejér) Tilaj. (Zala)

Hiányzó megyék: Csongrád, Győr-Moson-Sopron, Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád

5. feladat**Rövidítések és értelmezések párosítása**

m.	mint	titk.	titkár (titkárság)
t.	tisztelt	ktg.	költség
l.	lásd	fg.	függvény
alk.	alkalmazott	tk.	tankönyv
ált.	általában	ill.	illetve (illetőleg)
áll.	állami	ffi.	férfi
átl.	átlagos	mg.	mezőgazdaság
id.	idősb	gk.	gépkocsi
ifj.	ifjabb	sgt.	sugárút
ig.	igazgató	f. é.	folyó év (évi),
isk.	iskola	K. m. f.	Kelt, mint fent.
ti.	tudniillik	m. é.	múlt évi
ism.	ismételten (ismétlés)	s. k.	saját kezűleg
máj.	május	kft.	korlátolt felelősségű társaság
tag.	tagozat	kkt.	közkereseti társaság

Rövidítések a szavak diktálása után

ism., máj., tag., id., l., titk., ktg., alk., m. é., m., ifj., f. é., ig., k. m. f., mg., sgt., ti., áll., ált., kkt., gk., átl., ill., s. k., t., kft., isk., fg., ffi., tk.,

6. feladat

Szövegértelmezés

„A valódi rövidítések közös formai jellemzője a ponttal való lezárás. Rövidíteni lehet **egyszerű szót** (t. = tisztelt), **összetett szót** (gk. = gépkocsi) és **szószervezetet** (s. k. = saját kezűleg), valamint, ritkábban, frazémaként használt **teljes mondatot is** (K. m. f. = Kelt, mint fent). *Nincs kialakult kötelező szabály arra, hogy a teljes alak helyett milyen formájú rövidítés használatos, csak az írásgyakorlatban meglévő tendenciákat lehet rögzíteni. ... Az egyetlen általános elv az, hogy a rövidítés legyen rövidebb, mint a feloldása, azaz a pontnak legalább két betűt kell helyettesítenie. ... Az egyszerű szavak két tipikus rövidítési formája a **kezdőbetűvel** (l. = lásd) vagy a **kezdő betűcsoporttal** (alk. = alkalmazott) való jelölés. ... Nagyon gyakori az **összetételi elő- és utótag kezdőbetűiből** alakuló rövidítésforma (tk. = tankönyv). Az elő- és az utótag kezdőbetűje között nincsen szóköz, a rövidítés egészét pedig pont zárja le. ... A **szókapcsolatok** tipikus rövidítési módja az, hogy a rövidítés **annyi ponttal és szóközzel elkülönített tagot tartalmaz, ahány különírt szóból áll a teljes szerkezet** (m. é. = múlt évi). ... A **szókapcsolatok** rövidített alakjaival kapcsolatban nem ritka az a jelenség, hogy a rövidítés teljes alakban különírt elemei között a **rövidített formában sem szóköz, sem pont nincs** (kivéve a végén lévő pontot), (kft. = korlátolt felelősségű társaság).*

7. feladat

Mozaikszófejtés

- TTT – Természettudományi Társaság
- TDK – Tudományos Diákkör
- MTI – Magyar Távirati Iroda
- MDF – Magyar Demokrata Fórum
- FÁK – Független Államok Közössége
- MTA – Magyar Tudományos Akadémia
- TIT – Természettudományi és Ismeretterjesztő Társaság
- FIFA – Fédération Internationale de Football Association (Nemzetközi Labdarúgó-szövetség)
- GTK – Gazdaságtudományi Kar
- TTK – Természettudományi Kar
- IT – Információtechnológia
- MMS – Multimedial Message Service (Multimédiás Üzenet Szolgáltatás)
- MTK – Magyar Torna Klub

IRODALOMJEGYZÉK

50/1999. (XI. 3.) EüM. rendelet a képernyő előtti munkavégzés minimális egészségügyi és biztonsági követelményeiről

Dr. Hódos Tibor: Képernyős munkafeltételek és feladatok. Országos Munka- és Üzemegészség-ügyi Intézet, 2002.

Ergonómia (szerk.: Dr. Hercegfői Károly - Izsó Lajos). Typotex Kiadó, Budapest, 2007.

<http://foglalkozasegeszsegugy.lap.hu>

Dr. Gyetvainé Nevelős Erzsébet - Hollósi Béláné - Seidler Gizella: Információkezelés. B + V Lap- és Könyvkiadó Kft., 2002.

Elbert Gyuláné - Hégel Ferencné - Hollósi Béláné - Mogyorós Gabriella - Seidler Gizella: Gépírás a betűtanulástól a hivatalos levelekig. Műszaki Könyvkiadó, 2006.

Forrai Sándor - Forrai Sándorné - S. Forrai Rege: Gépírás számítógépen I-II. Forrai Gazdasági Akadémia Kft., 2002.

Kökény Sándor: Gépírás író- és számítógépen. Nemzeti Tankönyvkiadó, 2007.

Könnyen, gyorsan „gépírásul”. Számalk Rt., Budapest, 1999.

Rácz Hajnalka: Gépírás. Független Pedagógiai Intézet. 2007.

<http://sdt.sulinet.hu> --- Szakképzési tananyagok/Ügyvitel/Ügyviteli alapismeretek/Információkezelés/Gépírás (2009.08.01.)

Gépírásoktató szoftverek (pl. ASD, ABC, WinOkt, GepOkt007)

Magyar helyesírási szótár. A Magyar Tudományos Akadémia szabályai szerint (szerk.: Fábrián Pál, Deme László, Tóth Etelka). MTA, 2005.

A magyar helyesírás szabályai (szerk.: Bajor Péter). Akadémiai Kiadó, 2006.

Akadémiai helyesírási szótár. Akadémiai Kiadó, 2009.

Helyesírási kézisztár (szerk.: Deme László, Fábrián Pál, Tóth Etelka). Akadémiai Kiadó, 1994.

Helyesírási tanácsadó szótár (szerk.: Deme László, Fábrián Pál). Terra, 1983.

Helyesírás (szerk.: Laczkó Krisztina, Mártonfi Attila). Osiris Kiadó, 2004.

<http://helyesiras.lap.hu>

<http://magyarhelyesiras.hu>

<http://szotar.sztaki.hu>

<http://wikipedia.hu>

A(z) 1617-06 modul 002-es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
33 346 01 1000 00 00	Irodai asszisztens
33 346 01 0100 31 01	Gépíró
33 346 01 0100 31 02	Gépíró, szövegszerkesztő
54 346 01 0010 54 01	Idegen nyelvi titkár
54 346 01 0010 54 02	Iskolatitkár
54 346 01 0010 54 03	Ügyintéző titkár

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:
18 óra

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1–2008–0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.
A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.
Telefon: (1) 210–1065, Fax: (1) 210–1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató